

11. <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.322.0> ;

12. М.І. Dolishnyy Regional policy and mechanism of its implementation [textbook]-
К.:Naukova dumka,2003.-276р.

Рецензент: Іванова Т. В., д. держ.упр.,професор.

УДК 351. 82

Бєлоусов А.В.,

аспірант кафедри права та європейської інтеграції
ХарPI НАДУ

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКУ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ

Анотація. В статті узагальнено наукові підходи до визначення ризику надзвичайних ситуацій як об'єкту управління, запропоновано удосконалення управлінської діяльності шляхом здійснення постійного контролю та планування комплексу заходів спрямованих на зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: державне управління, надзвичайні ситуації, ризик надзвичайних ситуацій, управління ризиками, система управління ризиками надзвичайних ситуацій.

Бєлоусов А.В.,

аспірант кафедри права и европейской интеграции
Харри НАДУ

НАУЧНЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ РИСКА ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ КАК ОБЪЕКТА УПРАВЛЕНИЯ

Аннотация. В статье обобщены теоретические подходы к пониманию риска чрезвычайных ситуаций как объекта управления и предоставление предложений по совершенствованию управленческой деятельности путем осуществления постоянного контроля и планирования комплекса мероприятий направленных на уменьшение риска возникновения чрезвычайных ситуаций.

Ключевые слова: государственное управление, чрезвычайные ситуации, риск чрезвычайных ситуаций, управления рисками, система управления рисками чрезвычайных ситуаций.

Belousov A.V.,

post-graduate student of the Department
of law and European integration of KRI NAPA

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE DEFINITION OF DISASTER RISK AS A MANAGEMENT OBJECT

Annotation. This article summarizes the scientific approaches to the definition of disaster risk as a management object, the proposed improvement of management activities through the implementation of continuous monitoring and planning of complex measures aimed

at reducing the risk of occurrence of emergency situations.

Human activity is often accompanied by both natural and social upheavals and catastrophes. The latter, as a rule, lead to the destruction of those or other social systems, destructive changes in the life of the human community and are subject to significant losses of population.

Modern level of scientific development and awareness of the society and individuals of the dangers associated with negative dynamics of emergency situations of natural, technological and social nature, does not correspond to their real importance for the security of the state, society, personality, humanity. This leads to delay an adequate reaction of the society, the state and the international community to emerging risks, growth in this regard, all kinds of damage and, as a result of the crisis of socio-economic systems, the degradation of the natural environment threatens the sustainable development of individual countries and of humanity as a whole.

The purpose of this article is a synthesis of theoretical approaches to the understanding of disaster risk as a management object, and provide suggestions for improving management performance through the implementation of continuous monitoring and planning of complex measures aimed at reducing the risk of occurrence of emergency situations.

Main focus of disaster risk management aims to monitor its parameters. Professionalism in the management of risk situations acquires the exclusive and crucial. The level of risk depends not only on objective factors, but also to a large extent on the subjective perception of a leader who makes decisions on his or her experience, knowledge, intuition. For successful risk management requires managerial personnel training, skills and information system security, adequate world tendencies of development of information technologies.

For risk management typically uses an approach based on a subjective judgment that ignores the socio-economic aspects, which largely determine the level of security of the person and society. A scientific approach to decision making for sustainable development of the society, i.e. human security and the environment in terms of improving the quality of life of each individual, requires a balanced and unbiased thinking, based on quantitative analysis of the risk and consequences of decisions. These decisions are made within the system of risk management.

Therefore, risk management should be carried out in two main directions:

1. Permanent (regular) control of a number of specific parameters dangerous objects, identifying preconditions for emergencies and forecast the future development of the current situation; organization of urgent preventive measures aimed at preventing potential accidents at the facility or mitigate their severity; if the accident, however, have been planning and implementing actions to restore normal operation of industrial facilities and elimination of consequences of emergency situations.

2. Planning and implementation of the system of administrative-legal and economic measures aimed at reducing the risk; and the collection and storage of dangerous objects, their comprehensive analysis and definition of "narrow" places that require attention (ranking companies according to the degree of danger); the organizational units responsible for the consequences of emergencies.

The process of disaster risk management must be continuous and permanent, so by the end of the last step is to return to the beginning of the process because new risks may arise every day.

Keywords: public administration, emergency, emergency risk, risk management, risk management system of emergency situations.

Постановка проблеми. Людська діяльність часто супроводжується як

природними, так і соціальними потрясіннями та катастрофами. Останні, як правило, призводять до руйнування тих чи інших соціальних систем, деструктивних зрушень у житті людської спільноти та відзначаються суттєвими втратами населення.

Сучасний рівень наукового опрацювання та усвідомлення суспільством і окремими особистостями небезпек, пов'язаних з негативною динамікою надзвичайних ситуацій (НС) природного, техногенного та соціального характеру, поки що не відповідає їх реальній значущості для безпеки держави, суспільства, особистості, людства. Це призводить до запізнювання адекватної реакції суспільства, держави, світового співтовариства на виникаючі ризики, зростанням у зв'язку з цим усіх видів збитків і, як результат, кризового розвитку соціально-економічних систем, деградації природного середовища, ставить під загрозу сталий розвиток окремих держав і людства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні доробки та обґрунтування практичних рекомендацій у сфері цивільного захисту, попередження та ліквідації НС природного і техногенного характеру висвітлюються в працях багатьох відомих українських та зарубіжних учених, зокрема І. Балабанова, С. Бочарова, І. Волошко, П. Волянського, Г. Гольдштейна, В. Гранатурова, С. Гур'єв, Л. Донець, А. Иванова, С. Козьменко, С.Олейникова, А. Терент'єва, Ф. Шпиґа та ін. У своїх наукових працях дослідники розглядають загальні аспекти теорії забезпечення національної безпеки, попередження та ліквідації НС, проблеми державного управління в окресленій царині. Але питанню визначення категорійного апарату, методів його застосування в науковій галузі державного управління не було приділено достатньої уваги.

Формулювання цілей статті. Ціллю даної статті є узагальнення теоретичних підходів до розуміння ризику надзвичайних ситуацій як об'єкту управління та надання пропозицій щодо удосконалення управлінської діяльності шляхом здійснення постійного контролю та планування комплексу заходів спрямованих на зменшення ризику виникнення надзвичайних ситуацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Так Б. Порфір'єв надзвичайну ситуацію визначає як зовнішньо не очікувану обстановку, що раптово виникла, яка характеризується невизначеністю і складністю прийняття рішення, гострою конфліктністю та стресовим станом населення, значною соціально-економічною та екологічною шкодою, насамперед, людськими жертвами, і внаслідок цього необхідністю великих людських, матеріальних та часових витрат на здійснення евакуаційно-рятувальних робіт і ліквідацію різноманітних негативних наслідків (руйнувань, пожеж тощо) [13, с. 20]. Таке поняття є досить змістовним, але слід зазначити, що НС не завжди є «зовнішньо не очікувана обстановка, що раптово виникла»

(у багатьох випадках – це закономірна, а також очікувана подія).

На сьогоднішній день Кодекс цивільного захисту України (далі Кодекс) поєднує дію ряду Законів України та в ст. 2, надає визначення НС наступним чином: це обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності [8].

Також Кодекс пропонує визначення класифікації НС, як системи, згідно з якою надзвичайні ситуації поділяються на класи і підкласи залежно від характеру їх походження. Згідно ст. 5 надзвичайні ситуації класифікуються за характером походження, ступенем поширення, розміром людських втрат та матеріальних збитків. Залежно від характеру походження подій, визначаються такі види надзвичайних ситуацій: 1) техногенного характеру; 2) природного характеру; 3) соціальні; 4) воєнні [8]. Детальна класифікація НС за вказаними напрямками надана у Класифікаторі надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 [7].

Потрібно відзначити, що головною метою державного управління ризиками НС є попередження їх виникнення і розвитку. Ця мета знаходить свій розвиток у створенні і діяльності Єдиної державної системи цивільного захисту, де прерогатива віддана саме заходам, спрямованим на запобігання і прогнозування, визначено порядок підготовки населення і пропаганди знань у сфері захисту населення від НС, у тому числі обов'язковість державної експертизи, контролю і нагляду за небезпечними об'єктами, розміщення і діяльність яких можуть сприяти виникненню НС і стати її причиною. Наступною метою – зниження розмірів збитків та втрат від НС. Дана мета може бути досягнута тільки в ході злагодженої роботи всіх органів, сил і засобів, що приймають участь в ліквідації НС, наявністю чіткого плану дій, інформованості населення, наявністю матеріальних ресурсів і засобів захисту.

Сучасне формування державної політики у сфері попередження надзвичайних ситуацій в багатьох країнах здійснюється на основі визначення ризиків НС. При цьому найбільш важливими і складними питаннями при формуванні державної політики у сфері попередження надзвичайних ситуацій є формулювання цілей, пріоритетів і конкретизація завдань, а також шляхів і способів їх досягнення [12].

В. Гранатуров зауважує, що управління ризиком можна

охарактеризувати як сукупність методів, прийомів та заходів, що дозволяють певною мірою прогнозувати настання ризикових подій і нейтралізувати або знижувати ступінь негативних наслідків настання таких подій [3, с. 12].

Під управлінням ризиком розуміється цілеспрямований процес впливу на ситуацію. Ризик вважається прийнятним, якщо його характеризують величини (ймовірність виникнення несприятливих ситуацій та очікувані наслідки) настільки незначні, що заради одержуваної вигоди у вигляді матеріальних та соціальних благ людина і суспільство в цілому готові їм знехтувати.

А також у загальному випадку управління ризиком – це розробка і обґрунтування оптимальних програм діяльності, покликаних ефективно реалізувати рішення у сфері забезпечення безпеки. Головний елемент такої діяльності – процес оптимального розподілу обмежених ресурсів на зниження різних видів ризику з метою досягнення такого рівня безпеки населення і навколишнього середовища, який тільки можливий з точки зору економічних і соціальних факторів. Цей процес заснований на моніторингу навколишнього середовища та аналізі ризику.

Згідно з іншим визначенням, управління ризиком – це заснована на оцінці ризику цілеспрямована діяльність по реалізації найкращого з можливих способів зменшення ризиків до рівня, який суспільство вважає прийнятним, виходячи з наявних обмежень на ресурси та час.

Управління ризиками НС реалізується за допомогою системи управління ризиками. У загальному розумінні систему можна визначити як: 1) форму організації будь-чого; 2) дещо ціле, що становить єдність закономірно розташованих і тих, що знаходяться у взаємозв'язку, частин (елементів) [10, с. 15].

Виходячи з цього, система управління ризиками – єдність взаємопов'язаних елементів, що забезпечують здійснення процесу управління ризиками.

Для характеристики особливостей організації системи управління ризиками в страхових компаніях та специфіки методології управління страховими ризиками, по-перше, розглянуто загальні теоретико-методологічні підходи до розуміння сутності процесу управління ризиками та визначення послідовності його здійснення.

Управління ризиком представляє собою діяльність, направлену на вибір варіантів рішень в конкретних ризикових ситуаціях. В теорії ризик-менеджменту під управлінням ризиком, як правило, розуміють багатоступінчастий процес, який має на меті зменшення або компенсацію збитку для об'єкта при настанні несприятливих подій [16, с. 159]. Деякі дослідники надають більш конкретизовані визначення даного поняття, акцентуючи увагу на основних методах управління ризиками або суб'єктах

управління. Так, Т. Ротова пропонує визначати сутність управління ризиками як «сукупність послідовних дій суб'єкта господарювання (у рамках його загальної стратегії), спрямованих на уникнення ризиків або зменшення частоти та величини їх негативних наслідків (збитків)» [14]. А. Іванов, С. Олейников та С. Бочаров характеризують управління ризиками як процес прийняття та виконання управлінських рішень, які дозволяють компенсувати майбутні ризики, знизити їх або перенести, уникнути ризикованих дій або свідомо піти на ризик [6, с. 24].

Система управління ризиками (ризик-менеджменту) передбачає здійснення певної послідовності дій, реалізація яких забезпечує досягнення поставлених цілей управління ризиками. Залежно від ступеня деталізації дій, спрямованих на уникнення чи мінімізацію ризиків у діяльності господарюючих суб'єктів, сучасними дослідниками виділяються, як правило, від чотирьох до восьми основних етапів процесу управління ризиками. Так, найбільш узагальнений підхід полягає у визначенні чотирьох основних етапів управління ризиками, а саме: ідентифікація (встановлення) ризику, аналіз та оцінка ризику, вибір методу управління ризиком та контроль ризику [15].

На першому етапі управління ризиками проводиться збір та узагальнення інформації щодо наявності ризиків, притаманних існуванню чи діяльності певного суб'єкта ризик-менеджменту. При цьому встановлюється загальний набір ризиків, здійснюється їх класифікація та визначаються основні властивості об'єкта ризику. У даному випадку під об'єктом ризику розуміється сукупність майнових інтересів, пов'язаних із діяльністю чи функціонуванням суб'єкта управління [4, с. 14].

На наступному кроці ідентифіковані ризики оцінюються та аналізуються, зокрема проводиться їх кількісна оцінка, розраховується ймовірність настання ризику та розмір можливих збитків. Не менш важливою складовою даного етапу є якісна оцінка ризиків, яка включає: визначення умов настання ризиків; аналіз факторів, що впливають на зниження або підвищення рівня ризику; виокремлення найбільш небезпечних ризиків та розгляд різних сценаріїв розвитку ризикової ситуації.

Результати названих двох етапів управління ризиками формують аналітичну та інформаційну основу для прийняття рішень на наступному кроці, пов'язаному із вибором методів управління ризиками з метою мінімізації майбутніх можливих збитків. На даному етапі проводиться порівняльна оцінка ефективності застосування різних методів впливу на ризик, приймаються управлінські рішення, а також визначаються обсяги необхідних фінансових та трудових ресурсів, задіяних у реалізації обраних методів управління ризиками [9, с. 377].

На заключному етапі управління ризиками відбувається безпосереднє

впровадження в дію узгодженої стратегії і тактики ризик-менеджменту. Крім того, на даному етапі здійснюється моніторинг ризиків і контроль за реалізацією управлінських рішень, та у разі необхідності вносяться відповідні зміни і корективи у прийняту систему управління ризиками.

Розглянуті етапи ризик-менеджменту є базовими та представлені також і в інших підходах щодо визначення послідовності процесу управління ризиками, проте у більшості з таких підходів етапи є більш деталізованими та поглибленими. Так, наприклад, можна цілком погодитися із думкою науковців, які вважають за необхідне визначити у якості першого етапу встановлення мети управління ризиками, адже залежно від поставлених цілей ризик-менеджменту та схильності господарюючих суб'єктів до ризику відповідним чином будуть прийматися в подальшому і рішення щодо вибору конкретних методів та інструментів управління ризиками [1, с. 130].

Деякі дослідники у якості окремого етапу ризик-менеджменту виділяють етап реалізації методів управління ризиками, що передбачає здійснення безпосереднього впливу на ризики через впровадження прийнятих рішень та застосування обраних методів та інструментів управління ризиками. Такої думки дотримуються, зокрема, І. Балабанов [1], Н. Хохлов [16], М. Лапуста і Л. Шаршукова [11] та ін.

Інші відмінності у розгляді процесу управління ризиками є менш суттєвими і стосуються, наприклад, деталізації етапів кількісної та якісної оцінки ризику [2, с. 101], виокремлення етапів моніторингу ризиків та контролю за здійсненням заходів з управління ризиками [1, с. 16], а також проведення оцінки ефективності запланованих чи здійснених заходів з управління ризиками [16, с. 135].

Таким чином, одним із основних та найбільш визначальних етапів ризик-менеджменту є вибір методів та інструментів управління ризиками, а також їх реалізація. При цьому, слід відзначити, що кожна група чи навіть окремий вид ризику може мати специфічні методи управління ним або особливості застосування загальних методів управління ризиком. Це зумовлює існування в теорії ризик-менеджменту відмінностей у підходах до систематизації основних методів управління ризиками.

Відповідно до одного із найбільш поширених трактувань сукупність методів управління ризиками поділяється на дві групи [5, с. 48]. До першої групи належать методи мінімізації впливу негативних наслідків ризиків на діяльність компанії, а саме: ухилення від ризику (risk elimination), зменшення ризику (risk mitigation) та передача ризику (risk transfer).

У другій групі методи класифікуються залежно від моменту здійснення управлінських заходів: до реалізації ризикової події – методи трансформації ризику (risk control) та після неї – методи фінансування ризику (risk financing).

Узагальнюючи, можливо запропонувати визначення «управління ризиками» – це комплексний неперервний процес, спрямований на мінімізацію дії негативних факторів ризику, який включає: моніторинг навколишнього середовища та об'єктів підвищеної безпеки (ОПБ), ідентифікацію та оцінку ризиків, аналіз прийнятних методів управління ризиками, реалізацію заходів з управління ризиками відповідно до обраних методів управління та контроль результатів.

Організація робіт по аналізу ризиків може виконуватися у такій послідовності: підбір досвідченої команди експертів; підготовка спеціальних запитань та зустрічі з експертами; вибір техніки аналізу ризику; встановлення факторів ризику та їх значимості; створення моделі механізму дії ризиків; встановлення взаємозв'язку окремих ризиків та сукупного ефекту від їх дії; розподіл ризиків між учасниками; розгляд результатів аналізу ризиків, частіше всього у вигляді звіту.

Аналіз ризиків поділяють на два види: кількісний та якісний. Кількісний аналіз ризику повинен дати можливість визначити число та розміри ризиків НС. Кількісний аналіз дає уявлення про міру ризику і можливість оцінити вплив ризикових факторів на діяльність підприємства.

Традиційно для кількісної оцінки ризиків використовуються такі методи: аналіз чутливості; аналіз сценаріїв; імітаційне моделювання; дерево рішень; статистичні методи; логіко-імовірнісні методи евристичні та ін. [16].

При якісному аналізі розглядаються й аналізуються ризикові ситуації, всі їх умови та альтернативи, виявляються ризикові фактори, встановлюється ставлення до ризику його суб'єкта.

Якісний аналіз визначає фактори, межі та види ризиків. Для аналізу ризику використовують метод аналогії, метод експертних оцінок, розрахунково-аналітичний метод та статистичний метод. Важливо вчасно звернути увагу на визначення ризику в процесі оцінки доцільності прийняття тих чи інших рішень. Оцінка ризиків виступає частиною оцінки ефективності управлінського процесу як процесу розробки і реалізації ризикового рішення. Результат оцінки дає підстави для коригування окремих елементів процесу управління ризиком. При управлінні конкретними ризиками цей процес деталізується з врахуванням відповідної ризикової ситуації, внутрішніх та зовнішніх факторів, прямо чи безпосередньо впливаючи на її характер, а також тенденцій розвитку і особливостей прояву ймовірнісних наслідків.

Якісний та кількісний аналізи повинні використовуватися не окремо, а взаємодоповнювати один одного.

У результаті проведення аналізу ризиків НС виходить картина вірогідних ризикових подій, ймовірність їх настання і наслідків [4].

При ідентифікації та оцінці ризиків автор пропонує розділити ризики

на ті, вплив яких є несуттєвим, та ті, вплив яких є найбільшим.

За тими ризиками, вплив яких є несуттєвим, слід здійснювати поточний контроль і слідкувати, щоб їх питома вага не зростала.

На етапі вибору прийнятних методів управління ризиками НС, здійснюється розробка програми управління ризиками, обираючи оптимальний метод управління для кожного окремого ризику.

Тут необхідно враховувати, що ризики перебувають у тісному взаємозв'язку, а отже, вплив на один із ризиків може стати чинником збільшення інших ризиків.

Методи впливу на ризик можна розділити на чотири групи: уникнення ризику; зниження ризику; прийняття ризику на себе; передача частини або всього ризику третім особам [10].

При реалізації заходів з управління ризиками НС, відповідно до обраних у кожному окремому випадку методів управління ризиками, здійснюється прийняття і безпосереднє виконання рішень.

В системі управління ризиками НС оцінка проводиться за усіма змістовними аспектами ризику: економічним, соціальним, екологічним, організаційним, іміджевим, правовим. Прийняття рішення містить комплексне обґрунтування як самого рішення, так і прийнятої разом з ним ймовірності і параметрів допустимого ризику. Разом з тим, важливо передбачити систему відповідальності з управління ризиком [13].

Організація та реалізація включає види управлінської діяльності по реалізації ризик–рішень, в процесі якої виявляються нові аспекти прояву організаційного ризику (невиконання, затримки тощо), що вимагає оперативної розробки заходів. Контроль змін в параметрах ризику НС та коригування можуть мати також суттєве значення в управлінні ними. Своєчасність реакцій та дій персоналу – головна умова стабілізації ситуації та зниження загрози втрат. Розробка шляхів і засобів мінімізації втрат, нейтралізації і компенсації негативних наслідків ризик–рішень, страхування та інші можливі заходи в управлінні ризиками НС повинні стати необхідними умовами розробки та реалізації рішень і використовуватись при виконанні робіт на кожній стадії процесу управління ризиком.

Головна увага управлінні ризиками НС спрямована на спостереження за його параметрами. Професіоналізм в управлінні ризик–ситуаціями набуває виключного та вирішального значення. Рівень ризику залежить не тільки від об'єктивних факторів, але й значною мірою від суб'єктивного сприйняття ситуації керівником, який приймає рішення, від його досвіду, знань, інтуїції. Для успішного управління ризиком необхідна управлінська освіта персоналу, професійні навички і система інформаційного забезпечення, адекватна світовим тенденціям розвитку інформаційних технологій тощо.

На останньому етапі (контроль результатів) здійснюється контроль за

результатами та усунення недоліків, які були помічені при реалізації заходів з управління ризиками. Тобто проводиться моніторинг результатів й удосконалення процесу управління ризиками.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Для управління ризиком зазвичай використовується підхід, заснований на суб'єктивних судженнях який ігнорує соціально–економічні аспекти, що в значній мірі визначають рівень безпеки особистості та суспільства. Науковий підхід до прийняття рішень в цілях сталого розвитку суспільства, тобто забезпечення безпеки людини і навколишнього середовища в умовах підвищення якості життя кожного індивідуума, вимагає зваженого і неупередженого мислення, заснованого на кількісному аналізі ризику та наслідків від прийнятих рішень. Ці рішення приймаються в рамках системи управління ризиком.

Таким чином, управління ризиком має здійснюватися за двома основними напрямками:

1. Постійний (регулярний) контроль ряду конкретних параметрів роботи небезпечних об'єктів, виявлення передумов до НС та прогнозування подальшого розвитку поточної ситуації; організація термінових превентивних заходів, спрямованих на запобігання можливих аварій на об'єкті або пом'якшення їх тяжкості; якщо аварія, тим не менш, вже сталася – планування і реалізація дій по відновленню нормального функціонування промислових об'єктів та ліквідації наслідків НС.

2. Планування і здійснення системи адміністративно–правових та економічних заходів, спрямованих на зниження ризику; організація збору і зберігання даних щодо небезпечних об'єктів, їх всебічний аналіз і визначення «вузьких» місць, що вимагають уваги (ранжування підприємств за ступенем небезпеки); удосконалення організаційної структури підрозділів, відповідальних за ліквідацію наслідків НС.

Процес управління ризиками НС повинний бути безперервним і постійним, тому по завершенню останнього етапу здійснюється повернення до початку процесу, оскільки нові ризики можуть виникати кожного дня.

Список використаних джерел

1. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент / И.Т. Балабанов. – М. : Финансы и статистика, 2013. – 192 с.
2. Гольдштейн Г.Я. Стратегический инновационный менеджмент: Учебное пособие / Г.Я. Гольдштейн. – Таганрог : Изд-во ТРТУ, 2014. – 267 с.
3. Гранатуров В. М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения: Учеб. Пособие / В. М. Гранатуров. – М. : Изд-во «Дело и сервис», 2012. – 112 с.
4. Гур'єв С.О. Задачі кризового менеджменту та управління надзвичайними ситуаціями в державному управлінні / С.О. Гур'єв, Я.Ф. Радиш, А.В. Терент'єва // Університетські наукові записки [Текст] : наук. зб. – № 2 (30). – Хмельницький : ХмУПУ, 2012. – С. 285-290.

5. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання : навчальний посібник / Л. І. Донець. – К. : ЦУЛ, 2006. – 312 с.
6. Иванов А.А. Риск–менеджмент : Учебно-методический комплекс / А.А. Иванов, С.Я. Олейников, С.А. Бочаров. – М. : Изд. центр ЕАОИ, 2010. – 193 с.
7. Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010 [Електронний ресурс] : Наказ Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 р. № 457. – Режим доступу : http://www.lnu.edu.ua/faculty/bzhd/ZO/DK_019-2010.pdf.
8. Кодекс цивільного захисту України [Електронний ресурс] : Кодекс України, Закон, Кодекс від 02.10.2012 р. № 5403–VI. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
9. Козьменко С.М. Стратегічний менеджмент банку: навчальний посібник / С.М. Козьменко, Ф.І. Шпиг, І.В. Волошко. – Суми : Університетська книга, 2003. – 734 с.
10. Кризовий менеджмент та принципи управління ризиками в процесі ліквідації надзвичайних ситуацій : монограф. / С.О. Гур'єв, А.В. Терент'єва, П.Б. Волянський. – К. : [б. в.], 2008. – 202 с.
11. Лапуста М. Г. Риски в предпринимательской деятельности / М. Г. Лапуста, Л. Г. Шаршукова. – М. : ИНФРА–М, 2008 – 224 с.
12. Полковниченко Д.Ю. Державна політика у сфері попередження надзвичайних ситуацій на основі концепції ризиків / Д.Ю. Полковниченко // Теорія та практика державного управління [Електронний ресурс]. – 2013. – №4. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/3/10.pdf>.
13. Порфирьев Б.Н. Организация управления в чрезвычайных ситуациях / Б.Н. Порфирьев // Наука и техника управления. – 2014. – № 1. – С. 18–27.
14. Ротова Т. А. Методичний інструментарій управління страховими ризиками / Т. А. Ротова // Фінанси України. – 2012. – № 3. – С.140–145.
15. Управління банківськими ризиками: Навч. посіб. / Л.О. Примостка, П.М. Чуб, Г.Т. Карчева та ін. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.
16. Хохлов Н.В. Управление риском: учеб. пособ. для вузов / Н.В. Хохлов. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 239 с.

References

1. Balabanov Y.T. (2013), Rysk-menedzhment, [Risk management], Fynansy y statystyka, Moscow, Russia, 192 p.
2. Gol'dshtejn G.Ja. (2014), Strategicheskij innovacionnyj menedzhment, [Strategic innovation management], TRTU, Taganrog, ASV, Russia, 267 p.
3. Granaturov V. M. (2012), Jekonomicheskij risk: sushhnost', metody izmerenija, puti snizhenija, [Economic risk: the nature, measurement methods, and ways to reduce], Delo i servis, Moscow, Russia, 112 p.
4. Hur'iev, S.O. Radysh, Y.F. and Terent'ieva, A.V. (2012), Zadachi kryzovoho menedzhmentu ta upravlinnia nadzvychajnymy sytuatsiiamy v derzhavnomu upravlinni, [Tasks of crisis management and emergency management in public administration], Universytets'ki naukovi zapysky : vol. 2., no 30, pp. 285-290.
5. Donets' L.I. (2006), Ekonomichni ryzyky ta metody yikh vymiryuvannya, [Economic risks and methods of their measurement], TsUL, Kyiv, Ukraine, 312 p.
6. Ivanov A.A., Olejnikov S.Ja., Bocharov S.A., (2010), Rysk-menedzhment, [Risk management], Izd. centr EAOI, Moscow, Russia, 193 p.
7. Klyasyfikator nadzvychaynykh sytuatsiy DK 019:2010 (2010), Nakaz Derzhavnoho komitetu z pytan' tekhnichnoho rehulyuvannya ta spozhyvchoyi polityky vid 11.10.2010. № 457.,

- Retrieved from: http://www.lnu.edu.ua/faculty/bzhd/ZO/DK_019-2010.pdf.
8. Kodeks tsyvil'noho zakhystu Ukrayiny : pryiniaty (2012), 02.10.2012 p. № 5403-VI, Retrieved from: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
 9. Koz'menko S.M., Shpyh F.I., Voloshko I.V. (2003), Stratehichnyy menedzhment banku, [Strategic management of the Bank], Universytet-s'ka knyha, Sumy, Ukraine, 734 p.
 10. Hur'yev S.O., Terent'yeva A.V., Volyans'kyy P.B. (2008), Kryzovyy menedzhment ta pryntsypy upravlinnya ryzykamy v protsesi likvidatsiyi nadzvychaynykh sytuatsiy, [Crisis management and risk management principles in the process of liquidation of emergency situations], Kyiv, Ukraine, 202 p.
 11. Lapusta M.G., Sharshukova L.G. (2008), Riski v predprinimatel'skoj dejatel'nosti, [Risks in business], INFRA-M, Moscow, Russia, 224 p.
 12. Polkovnychenko D.Yu. (2013), Derzhavna polityka u sferi poperedzhennya nadzvychaynykh sytuatsiy na osnovi kontseptsiyi ryzykiv, [State policy in the sphere of prevention of emergency situations on the basis of the concept of risk], Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya, vol.4, Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/3/10.pdf>.
 13. Porfir'ev B.N. (2014), Organizacija upravlennya v chrezvyhajnykh situacijah, [Organization of emergency management], Nauka i tehnika upravlennya, vol 1., pp. 18-27.
 14. Rotova T.A. (2012), Metodychnyy instrumentariy upravlinnya strakhovymy ryzykamy, [The methodological instruments of management of insurance risks], Finansy Ukrayiny, vol. 3, pp.140-145.
 15. Prymostka L.O., Chub P.M., Karcheva H.T. (2007), Upravlinnya bankivs'kymy ryzykamy, [Risk management in banking], KNEU, Kyiv, Ukraine, 600 p.
 16. Hohlov N.V. (2012), Upravlenie riskom, [Risk management], JuNITI-DANA, Moscow, Russia, 192 p.

Рецензент: Дацій Н.В., д.держ.упр., професор

УДК 35.351

Боделан В.Р.,

здобувач кафедри філософських та соціально-політичних наук Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України

**ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ГРОМАДСЬКО-ДЕРЖАВНИМ
ПАРТНЕРСТВОМ, ЗАСНОВАНИМ НА РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНОГО БІЗНЕСУ І СОЦІАЛЬНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Анотація. Стаття висвітлює досвід правового забезпечення державного управління громадсько-державним партнерством, заснованим на розвитку соціального бізнесу та соціального підприємництва. Наголос зроблено на практичній реалізації